

УДК 338.24:330.341.1

Чудаєва І. Б.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ФОРМУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

У статті визначена роль науково-технічних формувань у структурі національної інноваційної системи, які є сучасною формою взаємодії освіти, науки, техніки та виробництва, що забезпечують ефективний розвиток національної економіки інноваційним шляхом.

Ключові слова: державна економічна політика, національна інноваційна система, науково-технічні формування, інноваційна соціотехнічна система, інституційне забезпечення, розвиток, організаційна структура управління науково-технічних формувань, система управління.

ВСТУП

За сучасних умов модифікації глобального середовища конкурентної боротьби на ринку високотехнологічної продукції досягнення високого конкурентного статусу суб'єктами економічної діяльності можливе лише за умов створення й ефективного функціонування національних інноваційних систем (далі – НІС). Як свідчать результати опитувань членів Академії наук США, формування нових інституцій на рівні національної економіки – національних інноваційних систем – є проривом в інституціональній теорії ХХ століття. Саме в даному контексті особливої актуальності набуває концепція НІС як теоретична основа розробки та імплементації національної стратегії інноваційного розвитку [1].

Основоположниками теорії національних інноваційних систем прийнято вважати Б.-А. Лундвала (Швеція), Р. Нельсона (США), К. Фрімена (Великобританія), які практично одночасно заклали підвалини для розвитку концепції інноваційного розвитку. Однак досі не існує єдиного підходу щодо визначення сутності категорії «національна інноваційна система».

Так, К. Фрімен розглядав національну інноваційну систему як певний набір функціонуючих інституцій державного і приватного секторів. На його думку, їхня діяльність і взаємодія ініціюють, імпортують, модифікують та поширюють нові технології [2], тобто він зосередив увагу на інституціональній складовій інноваційної діяльності. У той же час Р. Нельсон, вивчаючи проблеми, пов'язані з розробкою та реалізацією науково-технічної політики держави, визначав НІС як сукупність інститутів, чия взаємодія забезпечує інноваційну ефективність національних фірм [3]. У своїй праці вчений підкреслював роль конкуренції у стимулюванні інноваційної діяльності.

Б. Лундвалл, ґрунтуючись на концепції національних виробничих систем Ф. Ліста та ідей фон Хіппеля про технологічну співпрацю, досліджував проблеми взаємодії між виробниками і споживачами знань. Він під НІС розумів «...набір елементів і зв'язків, які взаємодіють у процесі виробництва, розподілу та використання нового, економічно вигідного знання ... і знаходяться або походять з території національної держави» [4]. Основний акцент у цьому визначенні зроблено на національний аспект інноваційної діяльності.

Вітчизняні та зарубіжні вчені при визначенні сутності НІС виокремлюють той чи інший аспект в її побудові або визначенні функцій. Так, з позицій системності розглядає НІС російський учений В. В. Іванов, який визначає її як «...федерально-регіональну систему господарських суб'єктів, що взаємодіють між собою в процесі виробництва, розповсюдження та використання нового економічно-вигідного знання, напрями якої визначаються державною політикою і регламентуються відповідною нормативною базою» [1]. Такої ж точки зору дотримуються Л. Федулова та М. Пашута, які стверджують, що НІС – «це сукупність взаємопов'язаних організацій (структур), зайнятих виробництвом і комерціалізацією наукових знань і технологій у межах національних кордонів, малих і великих компаній, університетів, лабораторій, технопарків та інкубаторів як комплексу інститутів правового, фінансового і соціального характеру, що забезпечують інноваційні процеси і мають потужне національне коріння, традиції, політичні та культурні особливості» [5]. Тобто визначальним фактором у цих висловленнях є те, що під НІС розуміється сукупність організацій, які беруть безпосередньо участь в інноваційному процесі, а також інститутів, що створюють сприятливі умови для його реалізації.

Дещо іншого підходу дотримуються такі вчені, як З. В. Микитюк [6], колектив авторів під керівництвом І. П. Макаренка [7], які визначають НІС як сукупність певних інститутів, організацій, що взаємодіють між собою і забезпечують протікання інноваційного процесу та комерціалізацію вироблених інноваційних продуктів.

Відповідно до Концепції розвитку національної інноваційної системи, що була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 680-р від 17.06.2009 р., НІС – це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань і технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу [8]. В ній визначено, що до складу національної інноваційної системи входять такі підсистеми: державне регулювання, освіта, генерація нових знань, інноваційна інфраструктура, виробництво продуктів та послуг.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного дослідження є аналіз складових національної інноваційної системи та її підсистем і необхідність додати до цих підсистем такі, як державна інвестиційна, інноваційна та науково-технічна політики, що впливають на розвиток інноваційної інфраструктури, а також ринок інноваційних продуктів, на якому здійснюється продаж виробленої інноваційної продукції.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Державна економічна політика складається з таких підсистем (рис. 1):

- державна інвестиційна політика, що проводиться державою у вигляді становлення структури і масштабів інвестицій, напрямів їхнього використання, джерел отримання інвестиційних ресурсів [9];
- державна інноваційна політика, яка планує, стимулює, регулює і контролює процеси інноваційної діяльності у науково-технічній та виробничій сферах;
- державна науково-технічна політика, що проводиться державою у вигляді формування умов, сприятливих для ефективного науково-технічного розвитку країни;
- підсистема державного регулювання, що складається з комплексу законодавчих, структурних та функціональних інституцій, які визначають і забезпечують дотримання норм, правил, форм, умов тощо в інноваційній сфері та взаємодію всіх складових національної інноваційної системи [8] (наприклад, Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України, що реорганізовано в Державну службу з питань електронного урядування);
- підсистема освіти, що складається із вищих навчальних закладів, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування у галузі освіти, а також із навчальних закладів з підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів;

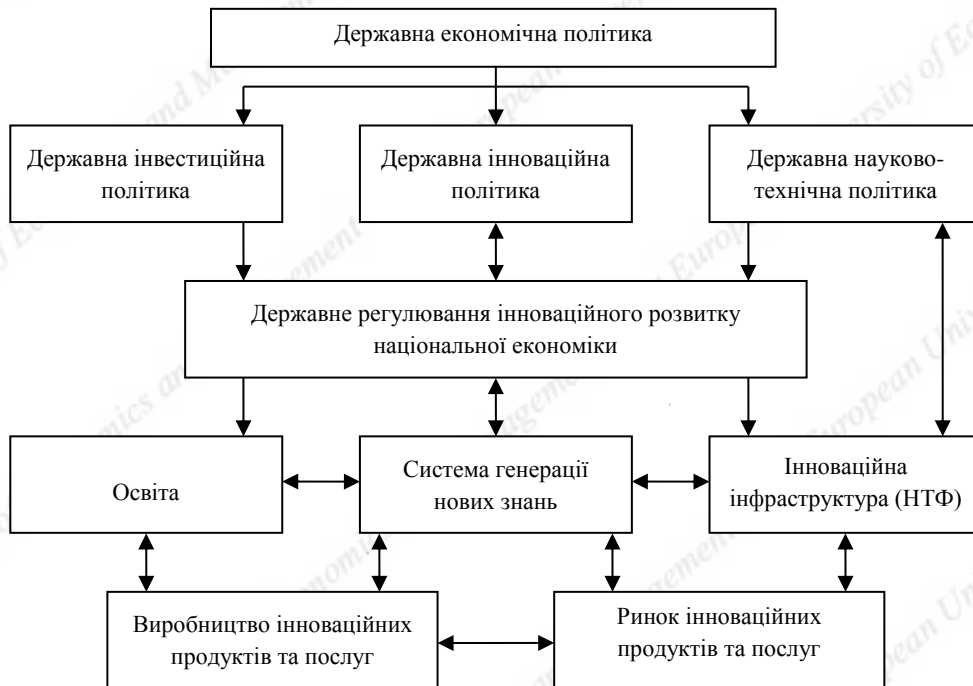

Рис. 1. Взаємодія між підсистемами національної інноваційної системи

Джерело: побудовано автором за [2, 8]

– підсистема генерації нових знань, яка включає наукові установи й організації всіх форм власності, що виконують наукові дослідження і розробки: державні наукові центри, академічні та галузеві інститути, наукові підрозділи системи вищих навчальних закладів, наукові та конструкторські підрозділи на виробництві тощо, які створюють нові знання і технології;

– підсистема інноваційної інфраструктури, що поділяється на виробничо-технологічну, фінансову, інформаційно-аналітичну та експертно-консалтингову складові й охоплює технополіси, технологічні та наукові парки, інноваційні центри і центри трансферу технологій, бізнес-інкубатори та інші інноваційні структури, інформаційні мережі науково-технічної інформації, експертно-консалтингові й інжинірингові фірми; комплекс інституційних державних і приватних інвесторів;

– підсистема виробництва продуктів і послуг, що включає в себе організації і підприємства, які є виробниками інноваційної продукції, та (або) споживачами технологічних інновацій [8];

– підсистема ринку інноваційних продуктів, що включає споживачів і продавців інновацій.

Для сучасного стану НІС в Україні характерними особливостями є структурна і функціональна недосконалість (декілька установ виконують подібні функції або, навпаки, одна організація координує різні сфери), неоднорідність її суб'єктів, а

також слабкі внутрішньосистемні координаційні зв'язки. Це призводить до неузгодженості взаємодії всередині системи, нерегульованості інноваційних процесів, а також неефективного використання необхідних ресурсів щодо забезпечення їхнього функціонування і розвитку.

Світовий досвід свідчить, що передові позиції за рівнем розвитку займають ті держави, у яких створено розгалужену інноваційну інфраструктуру. Тому державна інноваційна політика повинна мати на меті створення/підвищення ефективності функціонування національної інноваційної системи, де одним із ефективних напрямів є розвиток інноваційної інфраструктури, а отже, і науково-технічних формувань.

В Україні інноваційна інфраструктура тільки формується, вона потребує серйозних капіталовкладень. Послідовно формуються і сприятливі умови для розвитку інноваційної діяльності та розбудови інноваційної інфраструктури [10].

У 2013 році в регіонах вже створено: 24 центри інновацій і трансферу технологій; 108 наукових, навчальних центрів; 34 навчальні науково-виробничі комплекси; 1 інвестиційний (інноваційний) венчурний фонд; 6 небанківських фінансово-кредитних установ; 27 науково-впроваджувальних підприємств; 7 консультаційних центрів із питань інноваційної діяльності; 10 інноваційно-технологічних (інноваційних) кластерів; 22 інноваційні центри; 23 інноваційні бізнес-інкубатори; 38 центрів комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності; 17 підприємств системи НТІ; 1 індустріальний парк; 8 національних контактних пунктів Сьомої рамкової програми ЄС з досліджень та технологічного розвитку; 9 наукових парків; 27 регіональних центрів з інвестицій та розвитку; 7 громадських організацій із питань інноваційної діяльності; 61 іншу інноваційну структуру; 12 технологічних парків [10].

Із метою розвитку й оптимізації елементів інноваційної інфраструктури Держінформнауки створено і забезпечується функціонування: Державного інституту науково-технічної та інноваційної експертизи, Національної акціонерної компанії «Укрсвітлолізинг», Української мережі трансферу технологій, яка об'єднує зусилля професійних учасників трансферу технологій і сприяє просуванню розробок українських учених на внутрішні та зовнішні ринки [10].

Науково-технічні формування (далі – НТФ) є невід'ємною структурною складовою НІС, які повинні сприяти реалізації науково-технічної та інноваційної політик, створювати оптимальні умови для нарощування бізнесу на основі нового синергетичного ефекту від органічного поєднання наукового і виробничого потенціалу НТФ. Місце науково-технічних формувань у національній інноваційній системі наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Науково-технічні формування в структурі НІС

Сектор економіки	Освіта	Наука	Інституційне забезпечення інновацій	Фінансове забезпечення інновацій	Стимулювання і підтримка інновацій	Виробництво інновацій
Державний	Школи Ліцеї Коледжі Професійно-технічні училища Інститути Університети	Академічні установи Університети Науково-дослідні інститути Наукові лабораторії Установи НАНУ	Закони Підзаконні акти Державні стратегії Державні концепції Стандарти Норми Органи державного управління Інноваційним процесами	Бюджетне фінансування Державні інноваційні фонди Державне замовлення Тендер Гранти Проектне фінансування	Пільговий режим оподаткування Амортизаційна політика Митна політика	Стратегічне виробництво: – нанотехнології; – генна інженерія; – світові інноваційні проекти, розробка нових ліків, матеріалів тощо
	Школи Ліцеї Коледжі Інститути Університети	Університети Наукові центри корпорацій Малі наукоємні фірми Венчурні компанії	Незалежна експертиза Громадські організації	Приватні інвестиційні фонди Бізнес-ангели Приватні замовлення Гранти Проектне фінансування Венчурне фінансування	Інноваційні біржі Інкубатори Консалтингові агентства Інноваційний лізинг	Інноваційні центри великих підприємств Малий та середній наукоємний бізнес
Науково-технічні формування						

Джерело: побудовано автором за [1, 5, 7, 11, 12, 13]

Базовою платформою в НІС є освіта, від якості, доступності, рівня інформаційного, комп'ютерного та технологічного забезпечення якої залежить освітянський потенціал щодо розробки інновацій.

У таких складових, як наука, інституційне забезпечення інновацій, стимулювання і підтримка інновацій, а також їхнє виробництво, НТФ відіграють важливу роль, а саме: сприяють розвитку новітніх технологій, впровадженню фундаментальних і прикладних наукових програм, а отже, і розробці новітніх продуктів. Тобто наука – основний виробник нових знань і технологій, інновацій через фундаментальні та прикладні дослідження. НТФ у своєму складі можуть мати університети, інститути, спеціалізовані лабораторії тощо, тобто активно сприяють розвитку науки.

Фундаментальна наука зосереджена в основному в державному секторі, оскільки такі дослідження є довготривалими і дорогими, складно прогнозованими, а також належать до категорії суспільних благ, що мають такі особливості, як неподільність у споживанні та неможливість виключити вироблені блага зі споживання особами, які не бажають за них платити. Беззаперечним є те, що приватне фінансування є проблематичним у цій сфері.

Прикладна наука, навпаки, повинна створювати нові технології і продукти, щоб забезпечити ними існуючий та прогнозований попит на ринку інноваційних продуктів.

Але такий поділ є умовним, тому що держава на сьогодні фінансує як фундаментальні, так і прикладні наукові проекти та дослідження.

Необхідною умовою ефективного функціонування НІС та її складових є її інституційне забезпечення, тобто діяльність тих інституцій, що регулюють, контролюють інноваційний процес на державному рівні відповідно до засад державної інноваційної політики, стратегій інноваційного, науково-технічного розвитку тощо. У приватному секторі це ті інституції, які створені громадою (об'єднання виробників, винахідників) та бізнесовими структурами.

Щодо фінансування, то оптимальним на сьогодні є змішане фінансування, коли кошти приватних інвесторів направляються в науку, а держава є гарантом та ініціатором цього процесу. Стимулювання інноваційного процесу має сприяти подоланню інерційного консерватизму в суспільстві, так званого суспільного гомеостазу, тому що всі суб'єкти господарювання і фізичні особи прагнуть до стабільності, рівноваги у господарських відносинах, а впровадження інновацій пов'язано із ризиками, несе додаткові загрози.

Тому держава через різні інструменти підтримує і стимулює інноваційні процеси, створюючи позитивний інноваційний клімат у національній економіці.

Визначну роль у структурі НІС і розгалуженні інноваційної інфраструктури відіграють НТФ, які є сучасною формою взаємодії освіти, науки, техніки та виробництва, забезпечуючи ефективний розвиток національної економіки інноваційним шляхом.

НІС передбачає аналіз взаємодії між учасниками інноваційного процесу і функціонування НТФ на трьох рівнях: мікро-, мезо- та макрорівні.

На мікрорівні досліджується внутрішній потенціал розвитку окремих НТФ, фірм, сукупність їхніх бізнес-зв'язків з іншими компаніями, а також обсяги, напрямки, специфіка й ефективність інформаційних потоків між суб'єктами ринку і неринковими структурами.

На мезорівні аналізуються взаємозв'язки, що виникають між учасниками кластерів: секторальних (індустріальних), регіональних, функціональних. Індустріальні кластери охоплюють виробників, постачальників, дослідницькі інститути, транспортні та фінансові компанії, а також окремі державні установи, які об'єднуються для використання єдиної науково-технологічної бази. Виникнення регіональних кластерів пояснюється нерівномірністю розвитку і високою локальною концентрацією інноваційної активності.

На макрорівні для аналізу інформаційних потоків між учасниками НІС використовують два підходи: макрокластерний і функціональний. Макрокластерний розглядає національну економіку як мережу взаємодіючих та взаємопов'язаних секторальних кластерів. Функціональний – як сукупність приватних і державних інституцій, а також систему інформаційно-технологічних зв'язків між ними, а саме: взаємодія між суб'єктами інноваційної підприємницької діяльності; взаємодія між наукоємними підприємствами, дослідними інститутами, університетами, між НТФ та виробництвами й інноваційними фондами, у тому числі проведення спільних досліджень, спільні публікації і патентування, а також неформальні зв'язки; інші заходи, що сприяють інноваційній взаємодії інститутів: венчурне фінансування НДДКР, пільгове оподаткування інноваційної діяльності тощо; мобільність креативного (здатного генерувати нові ідеї) персоналу.

Так, НТФ є певною системою зі своїми внутрішніми та зовнішніми зв'язками, яка структурована і функціонує згідно з певними законами і сприяє розбудові інноваційної інфраструктури в НІС (табл. 1). НТФ – це органічна єдність території, інфраструктури, розвинутого обслуговування, динамічна соціотехнічна система, яка виступає важливим об'єктом управління. Вибору оптимальної структури управління НТФ присвятили свої дослідження багато зарубіжних і вітчизняних науковців, зокрема Дж. Гелбрейт, М. Уорнер, Я. Монден, В. Є. Шукшунов, О. А. Мазур і В. С. Шевкалюк, В. К. Васенко та інші.

Інноваційна соціотехнічна система – це організація, в якій органічно поєднані соціальні, технічні й інноваційна складові та яка реалізує інноваційні продукти або продукцію (послуги) на ринку. Найбільш повно це визначення належить до сучасних НТФ (технопарків, технополісів та інших структурних типів). Вона, як правило, складається з таких підсистем:

- соціальна підсистема, що включає зайнятих у науково-технічному формуванні висококваліфікованих спеціалістів (дослідників, винахідників, раціоналізаторів), знання, вміння, настрої, соціальні цінності, ціннісні установки, ставлення до виконуваних функцій, управлінську структуру, систему заохочень, розвинену соціальну інфраструктуру та ін.;

- технічна підсистема, яка включає пристрої, інструменти і технології, що перетворюють природну речовину в конкурентоспроможну продукцію, яка найбільш повно задовольняє потреби споживачів;

- інноваційна підсистема – цілеспрямована діяльність науково-технічного формування щодо конструювання, створення, освоєння і виробництва якісно нових типів техніки, предметів праці, об'єктів інтелектуальної власності (патенти, ліцензії, ноу-хау та ін.), технологій, а також впровадження досконалих форм організації праці й управління виробництвом;

- інформаційна підсистема – збирання, зберігання, обробка, перетворення, передавання й оновлення інформації за допомогою сучасної комп'ютерної та іншої техніки для постійного її використання в процесі управління та інноваційної діяльності;

- підсистема інституціонального середовища, що включає економічні, соціальні і державні інститути, з якими взаємодіє науково-технічне формування, а також із іншими організаціями, що виступають конкурентами або знаходяться в інших стосунках;

- екологічна підсистема – включає соціально-економічні цінності стосовно збереження здоров'я людини, раціонального використання природних ресурсів і забезпечення їхнього відтворення, зменшення антропогенного навантаження на природне середовище, привабливі природно-кліматичні умови;

- маркетингова підсистема НТФ – маркетингові дослідження, планування інноваційної продукції, рекламна діяльність, реалізація нововведення і сервісна політика.

Дослідження автора показують, що сьогодні у світовій практиці виділяють шість основних критеріїв забезпечення високої ефективності інноваційної діяльності соціотехнічної системи:

- організаційна філософія базується на розумінні співробітниками своїх цілей і призначення НТФ, їхньої постійної готовності розділити з адміністрацією всю повноту відповідальності за результати кінцевої діяльності;

- організаційна структура управління, що забезпечує співробітникам реальні права щодо участі в управлінні;
- новий підхід до розробки робочих місць і ролі виконавця у процесі прийняття рішень;
- нова форма організації праці, що відповідає потребам командно-бригадної форми науково-технічної діяльності;
- нові форми і методи підготовки та перепідготовки науково-технічних кадрів, більш гнучка система мотивації і стимулювання праці;
- нові критерії в оцінці ефективності функціонування НТФ.

У становленні, розвитку і функціонуванні НТФ велику роль відіграє система управління, що являє собою комплекс наукових принципів, методів стимулювання й організаційних елементів впливу на дії людей, використання різноманітних ресурсів з метою досягнення тактичних і стратегічних цілей НТФ [14].

Сучасне НТФ – це, як правило, компактно розташований науково-технічний комплекс, що охоплює наукові й дослідні установи, ВНЗ, інформаційні, управлінські, маркетингові та інші сервісні служби, в яких створені необхідні умови для розроблення і впровадження новітніх наукових розробок у виробництво, і який функціонує на засадах комерціалізації науково-технічної діяльності.

НТФ створюють умови для успішної реалізації інноваційних проектів, починаючи з етапу створення й експертної оцінки інновації до виробництва і реалізації нового товару. Також на базі НТФ можуть бути організовані навчальні центри для підприємців, трансферт технологій та надання інших видів послуг.

На практиці організаційна структура управління НТФ здебільшого визначається профілем його діяльності та складається з двох рівнів – стратегічного і тактичного, що визначають його мету і цілі й складають організаційну основу інноваційних процесів (рис. 2.).

Науково-технічна рада виконує функції основного органу управління НТФ, яка складається із керівників окремих структурних складових НТФ (лабораторій, центрів, інкубаторів тощо) та провідних учених базового навчального закладу. В її компетенції – вирішення питань конкурсного відбору інноваційних проектів, їхньої експертизи та визначення економічної ефективності від його впровадження.

Тактичний рівень управління НТФ включає виконавчі органи влади і державні установи, що забезпечують реалізацію державної політики розвитку НТФ, а на рівні формувань – виконавчу дирекцію, яка здійснює управління формуванням і розробляє короткотермінову стратегію розвитку цієї структури.

У функції виконавчої дирекції входить: координація діяльності та прямий зв'язок зі всіма підрозділами формування; на основі отриманої інформації надання допомоги у розв'язанні тих чи інших наукових,

дослідно-конструкторських і виробничих проблем; контроль за виконанням фірмами кредитних, фінансових, трудових і екологічних зобов'язань; забезпечення співробітників соціально-побутовим і культурно-оздоровчим обслуговуванням.

Рис. 2. Стратегічні і тактичні цілі розвитку НТФ

Джерело: власна розробка

У сучасній системі формування кадрового забезпечення функціонування НТФ спостерігається тенденція з часів командно-адміністративного управління: просування по кар'єрним щаблям здійснюється за «старими» стереотипами. Тобто формування кадрового потенціалу є проблемною зоною при реалізації державної

інноваційної політики, стримуючим фактором у інноваційному розвитку національної економіки.

На сучасному етапі провідні країни ринкової економіки широко використовують проектні бригади (групи, тимчасові творчі колективи), що здебільшого формуються із спеціалістів зовнішніх організацій і приватних осіб [15].

В умовах підвищених ризиків науково-технічні формування повинні створювати сприятливі умови для забезпечення взаємодії секторів комерційного, виробничого та наукомісткого. Тобто за допомогою таких утворень забезпечується безперервний процес відтворення інновацій, починаючи від генерування ідеї до впровадження їх у виробництво.

Тому чим кращим буде менеджмент у науково-технічних формуваннях, тим ефективнішою буде реалізація державної інноваційної політики цими структурами, ефективнішим буде функціонування національної інноваційної системи, а отже, тим вигіднішу позицію займе Україна на ринку світових інновацій і у світовому поділі праці, маючи змогу інтегруватися у світове господарство на вигідних партнерських умовах.

ВИСНОВКИ

У статті визначено, що інструментами реалізації державної політики розвитку науково-технічних формувань можна вважати інноваційну (сприяння впровадженню досягнень науки і техніки у виробництво), інвестиційну (забезпечення фінансовими ресурсами інноваційного виробництва) і науково-технічну (стимулювання державою наукових досліджень та їхнє впровадження у виробництво, підготовка висококваліфікованих кадрів) політики, що здійснюються через різні форми державного планування і програмування, сукупність адміністративних та економічних методів регулювання.

На сучасному етапі реалізації державної інноваційної політики стосовно інноваційної інфраструктури як складової національної інноваційної системи відбувається формування НТФ, спираючись на системний підхід, який відображає зв'язки між структурними підсистемами національної інноваційної системи. У дослідженні доведено, що науково-технічні формування відіграють важливу роль у сприянні розвитку новітніх технологій, впровадженні фундаментальних і прикладних наукових програм, розробці та комерціалізації новітніх продуктів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Иванов В. В. Национальные инновационные системы: опыт формирования и перспективы развития / В. В. Иванов // Инновации. – 2002. – № 4. – С. 14–19.
2. Freeman C. The National System of Innovation in Historical Perspective 8/ C. Freeman // Cambridge Journal of Economics. – 1995. – № 19 (1). – February. – P. 5–24.
3. Nelson R. R. National Innovation Systems. A Corporative analysis, Oxford University

- Press. New York and Oxford. – 1978. – № 3. – P. 42–54. 4. Lundvall B. A. National Innovation Systems: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning / B. A. Lundvall. – London : Printer, 1992. – 105 p. 5. Федулова Л. Розвиток національної інноваційної системи / Л. Федулова, М. Пашуга // Економіка України. – 2005. – № 4. – С. 35–47. 6. Микитюк З. В. Особливості розвитку вітчизняних науково-технічних та інноваційних структур / З. В. Микитюк // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право) : науковий журнал – 2006. – № 2–4. – С. 197–212. 7. Національна інноваційна система України: проблеми і принципи побудови / [І. П. Макаренко, П. М. Копка, О. Г. Рогожин, В. П. Кузьменко] ; за наук. ред. І. П. Макаренка. – К. : Інститут проблем національної безпеки, 2007. – 520 с. 8. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи : розпорядження КМУ № 680-р від 17.06.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>. 9. Марцин В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України / В. Марцин // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 5 (71). – С. 52–53. 10. Семиноженко В. У 2014 році Уряд продовжить політику формування інноваційної інфраструктури [Електронний ресурс] / В. Семиноженко. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246950017&cat_id=244277212. 11. Иванова Н. И. Национальные инновационные системы / Н. И. Иванова. – М. : Наука, 2002. – 244 с. 12. Федулова Л. І. Інноваційна економіка : [підручник] / Л. І. Федулова. – К. : Либідь, 2006. – 480 с. 13. Яремко Л. Національна інноваційна система та її формування в Україні / Л. Яремко // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наукових праць НДЕІ Мінекономіки України. – 2007. – Вип. 1. – С. 54–57. 14. Васенко В. К. Вільні економічні зони: стратегія розвитку : [монографія] / В. К. Васенко. – Суми : Довкілля, 2004. – 348 с. 15. Стеченко Д. М. Інноваційні форми регіонального розвитку : [навч. посіб.] / Д. М. Стеченко. – К. : Вища шк., 2002. – 254 с.

Дата надходження до редакції – 12.10.2015 р.